

Csoma Mózes

Északkelet-Ázsia helyzete a 21. század harmadik évtizedének elején

Absztrakt

A 21. század harmadik évtizedének elején a világ számos új kihívással szembesült. Ilyen a globális méretű menekültválság, a 2020-ban megkezdődött koronavírus-világjárvány, valamint az orosz–ukrán háború, amely új kontextusba helyezett számos addig lappangó konfliktust is. Északkelet-Ázsia esetében az első számú ilyen lappangó konfliktus a Koreai Népi Demokratikus Köztársaság (KNDK, Észak-Korea) katonai célú nukleáris programja és ballisztikus rakétagyártása, amely az elmúlt évek során fegyverkezési versenyt indított el a térségben. A fenti folyamatok ráadásul az Egyesült Államok és a Kínai Népköztársaság globális szembenállásának árnyékában zajlanak, kiegészülve Amerika azon állandó törekvésével, hogy Dél-Korea és Japán bevonásával egységes politikai-katonai szövetséget teremtsen Kínával szemben. Jelen tanulmány célja, hogy mindezen tényezők alapján mutassa be az északkelet-ázsiai térség helyzetét a 2020-as évek elején. Az elemzés elkészítéséhez nagy segítséget jelentettek mindazok a tapasztalatok, amelyeket e sorok írója Magyarország rendkívüli és meghatalmazott nagyköveteaként szerzett a Koreai Köztársaságban 2018 és 2022 között.

A Koreai Köztársaság helyzete

2018 elején a phjongcshangi téli olimpiai játékok új fejezetet nyitottak a Koreai-félsziget két államának viszonyában, ez az új fejezet azonban sajnos rövid életűnek bizonyult. Bár az év során három csúcstalálkozóra is sor került a félsziget két államának vezetői között – sőt a 2018 szeptemberében lezajlott phenjani találkozón fontos katonai megállapodás is létrejött, amelynek értelmében visszavonták a katonákat a Panmin-dzsoni Közös Őrterületről –, Mun Dzse In elnök megbékélést célzó politikájának nem sikerült áttörést elérnie. Ebben nagy szerepet játszott az, hogy az Egyesült Államok és a KNDK viszonyában nem történt érdemi változás: hiába került sor három személyes találkozóra is Donald Trump elnök és Kim Dzsong Un első számú vezető között, sem a nukleáris leszerelés ügyében, sem a kétoldalú viszony normalizálásának

ügyében nem született megegyezés. Mun elnök békülékeny északi politikájának kudarca 2020 júniusában vált egyértelművé, amikor a KNDK demonstratívan felrobbantotta a keszongi ipari park területén lévő úgynevezett kapcsolattartó iroda épületét, amelyet két évvel korábban azzal a céllal hoztak létre, hogy a két ország(rész) közvetlen kommunikációját biztosítsák.

2021 és 2022 során a KNDK egyre fokozódó mértékben hajtott végre rakéta-teszteteket, amelyek során bevetettek katyusajellegű eszközökből kilőtt rövid hatótávolságú rakétákat, nagy hatótávolságú cirkálórakétákat, valamint ballisztikus rakétákat is. Az utóbbiak indítására a legkülönbözőbb helyszíneken került sor, így 2021 szeptemberében például egy alagútból kivontatott vasúti teherkocsiról is, amiről a *Rodong Shinmun* részletes felvételeket is közölt. A pártlap beszámolója szerint az utóbbi indítást a nem sokkal korábban létrehozott „vasúti rakétaezred” hajtotta végre, amely a kiadott parancsnak megfelelően hegyvidéki területre vonult, majd egy onnan 800 kilométerre lévő tengeri célpontot talált el (KCNA Watch 2021). A „vasúti rakétaezred” jól dokumentált első bevetésével a KNDK minden bizonnyal azt kívánta demonstrálni, hogy fegyveres erői bármikor és főleg bárhol – rejtett vasúti alagútból felbukkanva is – képesek rakéták indítására távoli célpontok ellen. 2022 elejétől az erődemonstrációk már havonta több alkalommal is előfordultak, amelyek során egy hiperszonikus sebességű és egy tengeralattjáróról indított rakéta tesztje is lezajlott.

Mun Dzse In elnök békülékeny északi politikájának kudarca több más régóta húzódozó belpolitikai feszültségforrással – így az elszabadult szöuli ingatlanárakkal – egyetemben oda vezetett, hogy 2022 májusában ismét konzervatív irányultságú államfő kezdte meg működését a Koreai Köztársaságban. A politikai átrendeződés természetesen érezteti hatását a környező nagyhatalmakhoz való viszonyulásban is: míg a leköszönő baloldali kormányzat a ciklus kezdetén még nagy szerepet szánt az Oroszországgal és a közép-ázsiai régióval történő együttműködésnek, a hivatalba lépett új kormányzat – külpolitikai hagyományainak és értékeinek megfelelően – sokkal inkább az Egyesült Államok vezetete szövetségi rendhez kötődik. Az amerikai–kínai szembenállás egyébként folyamatos bonyolult egyensúlyozásra kényszeríti a mindenkori szöuli vezetést, mivel az ország számára az első számú politikai-biztonságpolitikai szövetséges és az első számú gazdasági partner egyaránt kiemelt fontosságú.

Mint ismeretes, az amerikai–kínai viszonyt a hagyományos feszültségzónákon (Dél-kínai-tenger, Tajvan, Hongkong, Tibet) (MARTON 2024; VÖRÖS–HORVÁTH 2024) túl egyre inkább súlyosbítják gazdasági ügyek, különösen kereskedelmi és információs-technológiai kérdések. Az utóbbi az egyik legélesebb választóvonalnak bizonyult, ugyanis az Egyesült Államok által életre hívott „The Clean Network”

kezdeményezés azt a célt tűzte ki, hogy a nyugati világban kiépülő 5G telekommunikációs hálózatok mellőzzék a kínai vállalatok termékeit, így elsősorban a Huawei márka eszközeit. Kína saját globális adatbiztonsági kezdeményezésével vágott vissza, amelyet diplomáciai csatornákon keresztül a szöuli kormányzat figyelmébe is ajánlott. Ezzel párhuzamosan az amerikai diplomácia kezdeményezte az Egyesült Államokat, Ausztráliát, Japánt és Indiát tömörítő QUAD (Négyek) fórum bővítését Dél-Koreával és más szövetséges országokkal, bár Dél-Korea tartózkodott a szervezettel kapcsolatos bárminemű megnyilvánulástól, ugyanis nem akarta veszélyeztetni kapcsolatait Kínával. A szöuli kormányzat egyébként azt közölte, hogy nem kapott hivatalos felkérést a QUAD fórumhoz való csatlakozásra (Yonhap 2021: 91).

A Koreai Köztársaság biztonsági aggodalmait nem csupán a KNDK folyamatos erődemonstrációi okozzák, hanem az ország közvetlen közelében zajló orosz és kínai légi manőverek is, amelyek különösen az orosz–ukrán háború kirobbanása óta számítanak fenyegetőnek. 2022 májusában például négy orosz repülőgép – köztük két Tu-95-ös bombázó – és két kínai bombázó hatolt be előzetes jelzés nélkül a dél-koreai légvédelmi azonosító zónába (KADIZ), amire minden valószínűség szerint Joe Biden amerikai elnök ötnapos ázsiai útja miatt került sor (SONG 2022a). 2022 nyarának végén és őszén újfent hasonló eseményekre került sor: orosz és kínai repülőgépek több alkalommal is behatoltak a dél-koreai légvédelmi azonosító zónába, amely ugyan nem része az ország légterének, de az átrepülési szándék előzetes jelzése kötelező. 2022. november 30-án egyszerre hat orosz repülőgép és két kínai bombázó is érintette az említett zónát (SONG 2022b). Mindezek a fejlemények és a dél-koreai hadiipar exportcéljai egységesen járultak hozzá ahhoz, hogy korábban nem tapasztalt közeledés indult meg a Koreai Köztársaság és az Észak-atlanti Szerződés Szervezete (NATO) között. Jun Szok Jol elnök 2022 júniusában részt vett a katonai szervezet madridi csúcserkeztetén, amelynek során megnyitották Dél-Korea NATO-hoz akkreditált képviselőjét, majd az év végén a szöuli kormányzat bemutatta az indo-csendes-óceáni térségre vonatkozó stratégiai célkitűzéseit, amely által szoros együttműködésre törekszik a szervezettel. A folyamat következő lépéseként 2023 januárjában Jun Szok Jol elnök Szöulban fogadta Jens Stoltenberg NATO-főtárgyalót (H. LEE 2023c).

Visszatérve az amerikai–kínai szembenállás kérdésköréhez fontos megemlíteni, hogy a Koreai-félszigeten már csaknem 80 éve a rivális érdekszférák határa húzódik. A félsziget déli része 1945 óta az amerikai érdekszférába tartozik, északi része pedig a szovjet tömb egyik sajátos entitása lett, majd az 1990-es évek során a kínai érdekszférába került. Napjainkban tehát az amerikai és a kínai érdekszféra egyik ütközőzónája a Koreai-félsziget, ahol a két rivális nagyhatalom szembenállása közvetett módon, a két rivális

koreai állam szembenállásán keresztül mutatkozik meg. A fentiekkel kapcsolatos szöuli dilemmákról 2020 tavaszán Pak Cshol On nyugalmazott dél-koreai politikus, az 1988-as magyar–dél-koreai titkos tárgyalások vezetője úgy fogalmazott e sorok írójának, hogy Dél-Korea minden sikerét az amerikai érdekszférába tartozva érte el, és a kínai érdekszféra kiterjesztése a félsziget egészére semmiképpen sem lehet alternatíva. Bár a kínai érdekszférába tartozva talán megvalósulhatna Dél-Korea és Észak-Korea laza föderációja, a koreaiak számára azok az évszázadok, amikor kínai befolyás alatt álltak – a 14. század végétől a 19. század végéig –, elrettentő példát jelentenek. Akkoriban ugyanis az ország „az elmaradottak között is a legelmaradottabb” volt. A veterán politikus úgy vélte, hogy az amerikai–kínai kapcsolatok alakulása során előfordulhat olyan fejlemény, hogy az Egyesült Államok „lemond” a félsziget déli részéről, mert annak megtartása „több fejtörést” jelent az amerikai stratégiai gondolkodók számára, mint tényleges hasznót.¹ A fentiekhez annyit lehet még hozzátenni, hogy dél-koreai történészekörökben ilyen „lemondásként” tekintenek arra az időszakra, amikor a 20. század elején Nagy-Britannia és az Egyesült Államok nem ellenezte a Koreai Császárság függetlenségének elvesztését és a japán gyarmati uralom létrejöttét.

Japán helyzete és a kelet-ázsiai fegyverkezési verseny

Japán biztonságpolitikai helyzetét már évtizedek óta hármas fenyegetés határozza meg: egyszerre kényszerül szembenézni a folyamatos észak-koreai provokációkkal, a Kelet-kínai-tengeren érzékelhető kínai terjeszkedéssel, valamint az északi irányból tapasztalható orosz fenyegetéssel. 2022 júliusában a tokiói kormányzat közzétette éves védelmi jelentését, amelyben leszögezte, hogy Kína és Oroszország kapcsolatai a közeljövőben várhatóan még szorosabbá válnak. A jelentés továbbá arra hívta fel a figyelmet, hogy az orosz fél ukrajnai agressziója kedvezőtlen precedenst teremthet, ezek után más országok is megpróbálhatják félretenni a nemzetközi jogot, és erőszakkal próbálhatják megváltoztatni a kialakult *status quót* a világ más részein, akár Kelet-Ázsiában is. Az utóbbi megjegyzés egyértelműen Kínára vonatkozott, ugyanis a 21. század harmadik évtizedének elején ismét növekedett a lehetősége annak, hogy a pekingi döntéshozók fegyveres erőt alkalmazzanak Tajvan visszaszerzése érdekében – ezt a tényt Kishi Nobuo japán védelmi miniszter is megerősítette az éves védelmi jelentés közzététele utáni sajtótájékoztatón (Kyodo 2022c).

¹ A szerző beszélgetése Pak Cshol On nyugalmazott dél-koreai politikussal. Szöul, 2020. április 28.

Az orosz–ukrán háború kitörését követően a kelet-ázsiai térségben is megerősödött a hagyományos szövetségesek egymásrautaltsága és együttműködése. A japán *Kyodo* hírügynökség 2022 júliusában pekingi forrásokra hivatkozva számolt be arról, hogy Kína és Oroszország minden bizonnyal megerősíti Japánnal szembeni tengeri manővereit, valamint jobban fogják koordinálni együttműködésüket. A történetek közvetlen előzménye, hogy 2022 júliusának elején egy orosz hadihajó közelítette meg a Kelet-kínai-tengeren lévő – japán ellenőrzés alatt álló, de vitatott hovatartozású – Szenkaku-szigetek (kínaiul Tiaojü-szigetek) térségét, ahonnan rövidesen egy kínai hadihajó üldözte el. Sajtóinformációk szerint az orosz hajó valószínűleg egy tájfunnt akart elkerülni, ezért közelítette meg a Japán és Kína által is magának követelt területet. A tengeri incidenst követően a kínai és az orosz fél online konzultációt folytatott, és megállapodtak arról, hogy előzetesen értesítik egymást, ha hadihajóik a Szenkaku-szigetek térségében vagy a Tajvani-szoros közelében haladnak el. Az előzetes értesítésekre akkor is sor fog kerülni, ha a kínai hajók megközelítik a szintén vitatott hovatartozású Kuril-szigetek (japánul Csisima) térségét, amelyek Oroszország ellenőrzése alatt állnak ugyan, de Japán saját területének tekinti a négy szigetet (*Kyodo* 2022b). Mint ismeretes, Kunashir, Iturup (Etorofu) és Shikotan szigetét, valamint a Habomai-szigetcsoportot a második világháború utolsó napjaiban szovjet csapatok szállták meg, Japán viszont a mai napig saját megszállt területeként tekint a szigetekre, amelyek a japán terminológiában „Északi Területek” néven szerepelnek.

A vitatott hovatartozású északkelet-ázsiai szigetek térségében az orosz fegyveres erők már 2022 márciusának végén is nagyszabású hadgyakorlatot hajtottak végre, amelyben 3000 katoná és 100 katonai jármű vett részt. A manőver forgatókönyve szerint az orosz erők „ellentámadást indítottak” egy ellenséges inváziós kísérletet követően (*Kyodo* 2022a). Csaknem fél évvel később, 2022 szeptemberének elején pedig a *Vosztok 2022* nevű hadgyakorlat keretében zajlott le orosz katonai manőver a Kuril-szigetekhez tartozó Kunashir és Iturup területén, ami japán részről felháborodást és aggodalmakat váltott ki. Bár az orosz védelminiszter-helyettes azt nyilatkozta, hogy a gyakorlat nem irányult egyetlen konkrét ország vagy katonai szövetség ellen sem, az ukrainai fejlemények árnyékában mindez nem hatott túlságosan megnyugtatóan (*Japan Times* 2022a). Két héttel később, szintén a *Vosztok 2022* hadgyakorlat részeként orosz és kínai közös haditengerészeti manőverre került sor a Csendes-óceán térségében is. A közös „járőrözés” taktikai manőverezést és tüzérségi lögyakorlatot foglalt magában, az orosz fél megfogalmazása szerint annak érdekében, hogy a „béke és stabilitás” fennmaradjon a csendes-óceáni térségben, valamint biztosítsák az orosz és kínai „gazdasági tevékenységet folytató létesítmények” védelmét (*Japan Times* 2022b).

A fentiekben bemutatott hármas fenyegetés hatására Japán vezetése fontos döntést hozott a védelmi költségvetés növeléséről. A szigetország katonai célra fordított költségvetésének felső határa már régóta az ország bruttó hazai össztermékének 1%-a, azaz körülbelül 5 billió jen volt (2022. nyári árfolyamon számolva 36,2 milliárd dollár). Ez azt jelentette, hogy a GDP arányában a szigetország rendelkezett a legalacsonyabb védelmi költségvetéssel a G7-es országok, valamint Ausztrália és a Koreai Köztársaság között. A kormányzó Liberális Demokrata Párt úgy döntött tehát, hogy a védelmi költségvetés összege az évtized második feléig a bruttó hazai össztermék 2%-ára emelkedjen (Kyodo 2022c).

A 21. század harmadik évtizedének elejére tehát Északkelet-Ázsiában fegyverkezési verseny alakult ki, amelynek első számú kiváltó okai a folyamatos észak-koreai erő-demonstrációk voltak, de a mind nagyobb méreteket öltő amerikai–kínai szembenállás és az orosz–ukrán háború is nagy löketet adott a térség országainak felfegyverkezéséhez. Japán és Dél-Korea ugyanis már nem kívánja kizárólag az amerikai védőernyőre bízni az ország védelmét, hanem saját maguk is rendelkezni kívánnak a szükséges kapacitásokkal. Dél-Korea konzervatív irányultságú államfője 2023 januárjában már annak a lehetőségét is meglebegettette, hogy a KNDK nukleáris fenyegetettségének fokozódása esetén a Koreai Köztársaság akár saját nukleáris eszközöket is birtokolhat (H. LEE 2023b). Az ország hadiipara egyébként az ezredforduló óta eltelt időszakban látványosan felfutott, majd az orosz–ukrán háború kitörését követően nagy volumenű fegyverüzleteket kötöttek Lengyelországgal mint a konfliktushoz földrajzilag legközelebb lévő uniós országgal. Miként Mariusz Błaszczak lengyel védelmi miniszter kijelentette, az országa és a Koreai Köztársaság közötti stratégiai jelentőségű együttműködés hátterében az orosz–ukrán háború tapasztalatai húzódnak, ugyanis a korszerű páncélosok és a tüzérség rendkívül fontos szerepet tölt be a harcmezőkön (LONDON–SEO–ATAMAN 2022). A megállapodás értelmében a lengyel fél 180 darab dél-koreai gyártmányú K-2 típusú harckocsit vásárol, további 800 darabot pedig Lengyelországban fog legyártani majd. A közép-európai ország 48 darab dél-koreai K-9 típusú önjáró tarack beszerzéséről is megállapodott, amit 600 darab – szintén Lengyelországban készülő – eszköz fog követni. Miként a lengyel védelmi minisztérium közölte, összesen 48 darab FA-50 típusú dél-koreai könnyű vadászgépet is vásárolnak, amelyek közül az első 12 darabot 2023-ban szállítják majd le. Az utóbbi eszközök egyébként nagy hasonlóságot mutatnak az amerikai F-16-os többcélú vadászgépekkel, amelyeket a lengyel légierő jelenleg is használ. Ennek megfelelően az F-16-os pilóták néhány órás képzést követően már képesek lesznek a dél-koreai FA-50-esek irányítására (M. LEE 2022a). A Koreai Köztársaság hadiiparának egyik legutóbbi sikereként az is bejárta a világsajtót,

hogy a szintén hazai gyártású KF-21 típusú vadászgép szuperszonikus sebességet ért el. A teljesítményt Li Dzsong Szob védelmi miniszter „történelmi bravúrként” értékelte, amellyel nagyon fontos lépést sikerült megtenniük, hogy az ország a világ negyedik legnagyobb hadiipari exportőrévé váljon.²

A KNDK nemzetközi mozgásterének növekedése

A phenjani rezsim folyamatos erődemonstrációi következtében a nemzetközi közösség 2017-ben minden korábbinál szigorúbb büntetőintézkedés-csomagot léptetett életbe az országgal szemben, ráadásul a szankciókhoz Kína és Oroszország is csatlakozott. Bár 2018-ban és 2019-ben Kim Dzsong Un észak-koreai vezető és Donald Trump amerikai elnök összesen három alkalommal is találkozott egymással, a tárgyalások nem eredményeztek olyan kompromisszumot, amely a szankciók enyhítésének irányába mutatott volna, ráadásul a 2020 elején megkezdődött koronavírus-világjárvány miatti lezárások tovább növelték a KNDK elszigeteltségét. A gazdasági büntetőintézkedések, a kényszerű határzár, valamint az országot sújtó természeti katasztrófák 2020 második felére rendkívül súlyos helyzetet teremtettek a KNDK döntéshozói számára.

Az orosz–ukrán háború kitörése azonban teljes mértékben megváltoztatta a nemzetközi viszonyokat, aminek során a KNDK támogatása hirtelen felértékelődött az elszigetelődő Oroszország számára. 2022 júliusában Kim Dzsong Un észak-koreai vezető Vlagyimir Putyin elnöknek küldött levelében egyértelműen felsorakozott a régi-új nagyhatalmi patrónus mögött, és a nyilvánosság számára is elérhetővé tett levélben kifejtette, hogy Oroszország „nagy sikereket ért el méltóságának és biztonságának megvalósítása” terén, illetve az orosz félnek sikerült minden „kihívást és nehézséget” leküzdenie (Yi 2022). Ezzel párhuzamosan a KNDK elismerte a megszállt ukrán területeken létrehozott, úgynevezett Donyeck-i Népköztársaság és az úgynevezett Luhanszki Népköztársaság önálló államiságát, ami világszerte egyértelművé tette, hogy az észak-koreai–orosz kapcsolatok régen nem tapasztalt szintre emelkedtek.³ A fejleményeket követően az *Izvesztijja* című orosz napilap interjút közölt Alekszandr Macegora phenjani orosz nagykövettel, aki felvázolta, hogy a „magasan képzett és igénytelen” észak-koreai munkások képesek lehetnek majd az említett két bábállam infrastruktúrájának helyreállítására (PORTYAKOVA 2022).

² A szöuli kormányzat 2015-ben indította el KF-21 típusú 4,5 generációs vadászgépek kifejlesztésének programját, hogy lecserélhesse az ország előregedett F-4-es és F-5-ös vadászgépeit (SONG 2023b).

³ Oroszország phenjani nagykövetségének 2022. július 14-i közleménye alapján.

A fentiekkel párhuzamosan egy másik fontos fejlemény is történt, amely hozzájárult a KNDK nemzetközi mozgásterének bővüléséhez. 2022 augusztusában Nancy Pelosi amerikai házelnök Tajvan szigetére látogatott, ami a Kínai Népköztársaság részéről heves tiltakozást váltott ki. Ennek során Kína katonai erődemonstrációk sorát hajtotta végre az általa „szakadár tartományként” számontartott sziget körül, valamint figyelemfelkeltő célzattal rakétaindításokra is sor került. A KNDK külügyminisztériuma a felfokozott nemzetközi helyzet közepette egyértelműen kiállt a kínai álláspont mellett, közleménye az Egyesült Államokat tette felelőssé a feszültségért, mivel „olajat önt a tűzre”. Az észak-koreai kommuniké Nancy Pelosit a nemzetközi béke és stabilitás „legrosszabb rombolójának” minősítette, hozzátéve azt is, hogy az Egyesült Államoknak „drágán kell majd fizetnie” az általa okozott gondokért (Straits Times 2022). 2022. október 1-jén Kim Dzsong Un levélben gratulált Hszi Csin-ping államfőnek a Kínai Népköztársaság kikiáltásának 73. évfordulója alkalmából, amelyben többek között leszögezte, hogy a KNDK mindig támogatni fogja a Tajvan státuszával kapcsolatos kínai álláspontot (KCNA Watch 2022).

A nemzetközi környezet változásának eredményeképpen tehát a phenjani rezsim Oroszország és Kína vonatkozásában is sikerrel szabadult meg attól az állapottól, amelybe 2017-ben folyamatos erődemonstrációi következtében került. A KNDK két régi-új nagyhatalmi patrónusa pedig az Egyesült Államokkal folytatott ütésváltások közepette már nyilvánvalóan teljesen másképpen viszonyul az észak-koreai államhoz és az ellene hozott gazdasági büntetőintézkedésekhez, mint pár évvel korábban. Az orosz–ukrán háború elhúzódása, valamint a putyini Oroszország további elszigetelődése (RÁCZ 2024) ahhoz vezethet, hogy Oroszország lesz az első olyan nagyhatalom, amely elismeri a KNDK-t nukleáris eszközökkel rendelkező országgént.

Az Egyesült Államok törekvése a hagyományos szövetségi rend megerősítésére

Az Egyesült Államok mindenkori külpolitikája számára alapvető érdek, hogy a kelet-ázsiai térségben található szövetségeseit minél szorosabban tudhassa maga mellett, illetve az érintett országok is minél konstruktívabb kapcsolatban álljanak egymással (a témáról bővebben: HÁDA–MATURA 2020). Az utóbbi kérdés Achilles-pontja a Dél-Korea és Japán közti viszony, amely még napjainkban is számtalan feszültséget hordoz magában. Mint ismeretes, a két szomszédos ország a második világháború végét követően 20 évvel, 1965-ben vette fel a diplomáciai kapcsolatokat egymással, aminek során a szigetország gazdaságfejlesztési

támogatásnak nevezett jóvátételt is fizetett a gyarmati uralom idején okozott károkért. A koreai közvélemény nagy része azonban korántsem tekinti lezártnak az elszenvedett történelmi sérelmek kérdéskörét, és úgy véli, hogy a szigetország nem megfelelő módon nézett szembe az általa okozott károk örökségével. Ehhez kapcsolódóan meg kell említeni, hogy a koreai nemzeti identitás több meghatározó eleme is a Japán-ellenes érzelmekre épül: a kiemelkedő nemzeti hősektől (Li Szun Sin admirális, An Dzsung Gün és Kim Gu függetlenségi harcos) kezdve az *Arirang* című nemzeti dalig és a Pektuszan nevű szent hegyig számos emlék kötődik a szigetországgal folytatott harcok időszakához.

A két szomszédos ország viszonya 2018 októberétől vált különösen rideggé, miután a koreai Legfelsőbb Bíróság két japán céget (Nippon Steel és Mitsubishi Heavy Industries) arra kötelezett, hogy fizessen kompenzációt a gyarmati uralom időszakában általa dolgoztatott koreai kényszers munkásoknak. A szigetország válaszlépésként kizárta Dél-Koreát a megbízható kereskedelmi partnereket tartalmazó „fehér listáról”, amelynek következtében számos japán gyártmányú ipari alapanyag elérhetetlenné vált az országban. 2019 októberében Naruhito japán császár koronázási ceremóniájának margóján Li Nak Jon dél-koreai miniszterelnök ugyan megállapodott japán partnerével, Abe Sinzó akkori miniszterelnökkel a bilaterális kapcsolatok javításának szükségességéről, érdemi előrelépést azonban nem sikerült elérni.

A fentiek következtében az Egyesült Államok azon törekvése, hogy minél szorosabb viszonyt alakítson ki két fő kelet-ázsiai szövetségese között, mind ez ideig nem vezetett eredményre. Sőt, a Japán-ellenes érzelmek terén bizonyos egységfront is tapasztalható a Koreai Köztársaság és a Kínai Népköztársaság között, ami nyilvánvaló okok miatt a legkevésbé sem tetszik az Egyesült Államoknak. E sorok írója 2021 júniusában saját szemével figyelhette meg, hogy az UNESCO Világörökség részévé nyilvánított Meidzsi-korszakbeli japán ipari létesítmények kapcsán kialakult vitában mennyire egyetemes a dél-koreai és a kínai álláspont. Mint ismeretes, a világörökség részévé nyilvánított helyszíneken a második világháború idején nagy számban dolgoztattak koreai, kínai és más országbeli kényszers munkásokat, a helyszíneket bemutató tokiói információiroda viszont sehol sem jelzi azt, hogy az illetők nem önkéntes munkavállalók, hanem rabszolgamunkára hurcolt emberek voltak. A fentiekkel kapcsolatosan a szöuli külügyminisztérium tájékoztató értekezletet szervezett az országba akkreditált diplomáciai missziók részére, amelyen viszonylag kevés ország képviseltette magát, ugyanakkor a kínaiak nagyköveti szinten vettek részt. Az utóbbi abból a szempontból is említésre méltó, mert a szöuli diplomáciai testület eseményein a mindenkori kínai nagykövet rendkívül ritkán szokott megjelenni. A Japán–Kína–Korea-viszonyrendszer összetettségét nagyon jól jellemzi az a beszélgetés, amely a fenti időszakban zajlott le az Európai

Unió szöuli nagykövetének rezidenciáján. Michael Reiterer EU-nagykövet munkabéden látta vendégül a dél-koreai nemzetgyűlés több képviselőjét és e sorok íróját, a beszélgetés egyik témája a Dél-Koreában tapasztalható Japán-ellenesség jövője volt. Ennek kapcsán Reiterer nagykövet arra figyelmeztette a koreai képviselőket, hogy ezeket a megnyilvánulásokat mindenképpen vissza kéne szorítani ahhoz, hogy az ország az Egyesült Államok vezette szövetségi rendszerben maradhasson. Ellenkező esetben ugyanis „oda fognak kerülni, ahova soha nem szeretnének”. Az utóbbi megjegyzés egyértelműen a kínai érdekszférára vonatkozott.

Mint korábban már említettük, 2022 májusában ismét konzervatív indíttatású államfő vette át a Koreai Köztársaság irányítását, ami a várakozásoknak megfelelően változásokat hozott az ország külkapcsolataiban is. Ennek következtében politikai döntés született arról, hogy a dél-koreai haditengerészet képviseltetni fogja magát a Japán Tengeri Önvédelmi Erők flottafelvonulásán, amelyre a Tokió melletti Szagami-öbölben került sor. Hasonló részvétel már 2002-ben és 2015-ben is volt, bár a közös felvonulás mindig belpolitikai vitákat kavart, ugyanis ilyen alkalmakkor elkerülhetetlen a részt vevő koreai hadihajó tisztelgő elhaladása a japán hadihajók előtt, amelyeken a második világháborús időszakot idéző napsugaras zászló (Kjokudzszicu-ki) lobog. A megosztó szimbólumot 1889-től a Japán Birodalmi Flotta használta, majd 1954-ben a Japán Tengeri Önvédelmi Erők is átvette használatát, bár Dél-Koreában civil szervezetek rendszeresen kampányolnak azért, hogy a napsugaras zászló használata kerüljön egy elbírálás alá a német horogkeresztes zászlóéval, ugyanis mindkettő a háborús agresszióra emlékeztet. Mindez tökéletesen illusztrálja, hogy mennyire nehéz megvalósítani az Egyesült Államok kelet-ázsiai szövetségeseinek egységét (M. LEE 2022b).

Az új dél-koreai vezetés azonban rendkívül eltökélt abban, hogy rendezze a szomszédos szigetországgal fenntartott viszonyt. 2023. március 1-jén – a Japán-ellenes koreai felkelés évfordulóján mondott beszédében – Jun Szok Jol elnök kimondottan jövőorientált álláspontot fogalmazott meg a szigetországgal kapcsolatosan, amelyet azonos értékeket valló államnak nevezett. Kiemelte továbbá, hogy Japán fontos partner lehet Dél-Korea számára az Észak-Korea okozta fenyegetés elhárításában, valamint egyes globális kihívások megoldása terén (BYUN 2023). A fentieket követően Jun elnök bejelentette, hogy országa a japán cégek közreműködésétől függetlenül is kárpótolni fogja a második világháborús kényszermunkák elszenvetőit. Az intézkedés célja egyértelműen az, hogy új fejezetet lehessen nyitni a két szomszédos ország viszonyában, így – a jövőbe vetett hittel – kezdeményezték a fiatal generációk közti kulturális és oktatási cserekapcsolatok kiterjesztését is (H. LEE 2023d). Az Egyesült Államok Külügyminisztériuma természetesen azonnal üdvözölte a két szövetséges ország

vezetésének erőfeszítéseit, amelyek a kétoldalú kapcsolatok javítását célozzák (BYUN 2023). 2023 márciusának közepén Jon Szok Jol elnök és felesége hivatalos látogatást is tett Japánban, amelynek során megpecsételték a két szomszédos ország „jövőorientált” kapcsolatait. Kérdéses ugyanakkor, hogy a nagypolitikai gesztusok képesek lesznek-e a koreai nemzeti identitás részévé vált Japán-ellenes érzelmek csökkentésére.

Északkelet-Ázsia biztonsági viszonyainak legutóbbi fejleményei

A 21. század első és második évtizedének fejleményeit elemezve azt tapasztaljuk, hogy az északkelet-ázsiai térségben egymást gerjesztő folyamatok zajlottak és zajlanak. Az Egyesült Államok a KNDK-ra mutatva, de közben a Kínai Népköztársaságra gondolva próbálja egyre szorosabbra fűzni viszonyát szövetségeseivel, illetve rendszeres amerikai–dél-koreai hadgyakorlatokat szervezni, amire válaszul a KNDK újabb és újabb erődemonstrációkat hajt végre.

A Biden-adminisztráció hivatalba lépése óta erősödő feszültség további fokozódását jelezte, hogy 2022. október 14-én a Koreai Néphadsereg csapatai mintegy 560 tüzérségi lövedéket lőttek ki a két ország közti tengeri határvonal irányába a félsziget nyugati és keleti partvidékén (Ji 2022a). Erre válaszul a dél-koreai fegyveres erők október 17-én megindították *Hoguk* (jelentése: Honvédelem) nevet viselő hadgyakorlatukat a demilitarizált övezet keleti részén, amelynek során szintén leadtak lövéseket tüzérségi eszközökből. A KNDK válasza két nappal később érkezett: az ország nyugati partvidékén a Sárga-tenger irányába 100, a keleti partvidéken pedig 150 lövedéket lőttek ki (BYUN 2022). A Sárga-tengeren húzódó vitatott határvonal térségében végrehajtott erődemonstráció egyébként a 2018 szeptemberében létrejött Korea-közi katonai megállapodás egyértelmű megsértésének tekinthető, ugyanis a phenjani Mun Dzse In – Kim Dzsong Un-csúcstalálkozó során arról egyeztek meg, hogy a felek nem hajtanak végre tüzérségi gyakorlatokat és tengeri manővereket a sárga-tengeri határvonal térségében. A Koreai Néphadsereg vezérkari főnöksége a tüzérségi erődemonstrációt „figyelmeztető és elrettentő” tűznek minősítette, amellyel az „ellenség” hadgyakorlatára válaszolt, ám sokkal valószínűbbnek tűnik, hogy az észak-koreai figyelemfelkeltés a Kínai Kommunista Párt párhuzamosan zajló 20. Kongresszusának szolt. A fontos kínai pártesemény nyitónapján a *Rodong Shinmun* címlapján közölte Hszi Csin-ping kínai államfő Kim Dzsong Unnak címzett, pár nappal korábban kelt levelét, amely méltatta Kína és Észak-Korea stratégiai együttműködését a „bonyolult nemzetközi és regionális biztonsági dinamikák” közepette (Ji 2022b). Ezzel párhuzamosan a Koreai Munkapárt Központi Bizottsága

levélben üdvözölte a Kínai Kommunista Párt 20. Kongresszusát, kiemelve, hogy a két párt és a két ország „példátlanul összetett nemzetközi környezetben” tevékenykedik (Rodong 2022). A KNDK mindezzel azt kívánta demonstrálni, hogy a fokozódó kínai–amerikai szembenállás árnyékában egyértelműen felsorakozik hagyományos szövetségese mellett, a korábbi kétoldalú nézeteltérések – mint 2017-ben Kína csatlakozása a KNDK elleni gazdasági büntetőintézkedésekhez – már lezárt fejezetet képeznek.

A Koreai-félsziget térségében a feszültség 2022 novemberének elején ismét szintet lépett, ugyanis az Egyesült Államok és Dél-Korea légierije megkezdte a nagyszabású *Vigilant Storm* (Éber Vihar) hadgyakorlatot, amelynek során több mint 240 repülőgépet – köztük radarok által nem érzékelhető lopakodó harci eszközöket – vonultattak fel. Ezzel párhuzamosan érkezett meg a dél-koreai partokhoz az Egyesült Államok USS Key West nevű nukleáris meghajtású támadó tengeralattjárója, amelyre a KNDK rendkívül hevesen reagált: Pak Dzsong Cshon, a Koreai Munkapárt KB-titkára közölte, hogy az USA és Dél-Korea „szörnyű árat” fog fizetni, ha úgy dönt, hogy megtámadja az országot (CHAE 2022). Mindezen előzmények után november 2-án az észak-koreai fegyveres erők mintegy 23 rakétát indítottak az ország különböző területeiről, amelyek közül az egyik a keleti oldalon áthaladt a két koreai állam közti tengeri határvonalon, amire gyakorlatilag a koreai háború harci eseményeit lezáró 1953-as fegyverszünet óta nem volt példa. A rövid hatótávolságú ballisztikus rakéta a tengeri határvonaltól 26 kilométerre délre, a dél-koreai Szokcscho várostól 57 kilométerre keletre csapódott a vízbe. A fenyegető lépésre válaszul a dél-koreai légierő vadászgépei három precíziós rakétát indítottak a tengeri határvonaltól északra lévő vizek irányába, de a KNDK reakciója sem váratott sokat magára, mivel a térséghez közel fekvő észak-koreai Koszong járásból tüzérségi lövések hangjait lehetett hallani (CHAE 2022). Egy nappal később, november 3-án a KNDK három ballisztikus rakétát indított, amelyek közül az egyik minden bizonnyal interkontinentális nagy hatótávolságú eszköz volt, amely Japán irányába repült, de vélhetően műszaki hiba miatt megsemmisült.

A *Vigilant Storm* hadgyakorlat utolsó napján a KNDK újabb négy rövid hatótávolságú rakéta indításával fejezte ki ellenérzéseit, ráadásul az indítóhely ezúttal nem Dél-Koreához közelebb eső területeken volt, hanem a kínai határvidéken lévő Észak-Phjongan tartományban, alig 20 kilométerre a kínai Tantung határvárostól. Az amerikai–dél-koreai gyakorlat utolsó napján az Egyesült Államok két Guamról felszálló B-1 B Lancer bombázót is felvonultatott, ez a típus egyébként legutoljára 2017-ben repült Dél-Korea felett az akkori feszültségek idején. A dél-koreai fegyveres erők valamennyi fegyvernemének parancsnokaiból álló Egyesített Vezérkari Főnökség közleménye szerint a B-1 B Lancer bombázók demonstratív felvonultatása

2022. november 5-én megmutatta, hogy az amerikai–dél-koreai szövetség kész „szigorúan reagálni” a KNDK provokációira (M. LEE 2022c).

Bár a világsajtóban kevés publicitást nyert, a fenti erődemonstrációkkal egy időben zajlott le a Pentagonban az amerikai és a dél-koreai védelmi miniszter 54. biztonsági konzultációja, amelynek eredményeiről közös kommuniké született. Lloyd J. Austin és Li Dzsong Szob miniszter találkozója megerősítette a két szövetséges elkötelezettségét a demokratikus normák előmozdítása iránt az indiai–csendes-óceáni térségben, valamint az aktuális fejleményekre reagálva kifejezték aggodalmukat amiatt, hogy a KNDK többszörösen megsértette a 2018 őszén kötött katonai egyezményt. Austin megismételte, hogy országa „kiterjesztett elrettentés” révén védelmezi a Koreai Köztársaságot, amely magában foglalja az amerikai védelmi képességek teljes skálájának – így többek közt a nukleáris eszközöknek a – felhasználását. Közölte azt is, hogy az Egyesült Államok szövetségesei elleni bármilyen nukleáris támadás elfogadhatatlan, és az egyértelműen a Kim-rezsim végét fogja jelenteni. A felek megállapodtak abban, hogy az elrettentés fokozásának érdekében – szükség esetén – elkötelezettek újabb amerikai katonai eszközök telepítésére is Dél-Korea területére (54th Security Consultative Meeting Joint Communiqué 2022). Az utóbbi pont konkrétumokat ugyan nem tartalmazott, de minden bizonnyal a szöuli kormányzat biztonsági aggodalmaira reflektált.

A közös kommuniké közölte azt is, hogy az Egyesült Államok evidenciában tartja a Koreai Köztársaság azon törekvését, hogy az ország délkeleti részén lévő Camp Caroll területén felállított amerikai THAAD elhárító rakétaüteg továbbra is az adott helyszínen állomásozzon. Az utóbbi ügy egyébként kiemelt figyelmet érdemel, mivel nagyon pontosan illusztrálja a Koreai Köztársaság kényes egyensúlyozását első számú politikai-biztonságpolitikai szövetségese és első számú külgazdasági partnere között. Mint ismeretes, még 2016-ban az amerikai rakétaüteg telepítése a Kínai Népköztársaság részéről rendkívül heves tiltakozást váltott ki, ugyanis a fegyverrendszer radarjai Észak-Koreán kívül Kína északkeleti területeit is képesek megfigyelni. Az üteg telepítését követően Kína gazdasági büntetőintézkedéseket is érvénybe léptetett Dél-Koreával szemben, aminek következményeképpen 2017 és 2018 között teljesen leálltak az országba beutazó kínai turistacsoportok, érzékeny veszteséget okozva ezzel a helyi idegenforgalomnak (KIM 2020). Az Egyesült Államok és Kína közti egyensúlyozás részeként Mun Dzse In akkori államfő meghirdette a „három nem” politikáját, miszerint az ország nem telepít további THAAD elhárító rakétaütegeket, nem vesz részt az Egyesült Államok vezette rakétavédelmi hálózatban, valamint nem köt hármas katonai paktumot az Egyesült Államokkal és Japánnal. 2022 nyarán Kína nyomatékosan jelezte a hivatalba lépő új dél-koreai kormányzat számára, hogy a „három nem” politikájának továbbra is

érvényben kell maradnia. Pak Dzsing új dél-koreai külügyminiszter nemzetgyűlési meghallgatásán azonban közölte, hogy a „három nem” korántsem kétoldalú megállapodás volt Kína és Dél-Korea között, hanem a szöuli külpolitikai magatartás magyarázata. A THAAD-ügy tehát ismételten érzékeny kérdéssé lépett elő, mivel Kína deklaráltan úgy tekint a rakétaütegek telepítésére mint saját biztonságát aláásó amerikai mesterkedésre, az Egyesült Államok viszont a növekvő mértékű észak-koreai fenyegetés miatt tartja szükségesnek az ütegek jelenlétét a Koreai-félsziget déli részén (C. LEE 2022).

A KNDK jelentette fenyegetés 2022 karácsonyán újabb kellemetlen meglepetésekkel szolgált. A Koreai Köztársaság légtérét öt észak-koreai drón sértette meg, semlegesítésükre a dél-koreai légierő több vadászgépet és harci helikoptert indított. A légtérsértő robotrepülőgépek közül végül egyet sem sikerült lelőni, ami miatt a dél-koreai fegyvernemek egyesített vezérkari főnöksége bocsánatkérésre is kényszerült. Miként közleményében kifejtette, nem akart olyan szintű erőt alkalmazni a drónok elpusztítása érdekében, amely a dél-koreai civil lakosságnak esetleges kellemetlenséget okozhatott volna. Ez minden bizonnyal arra utalt, hogy a robotrepülőgépek roncsai a lakott területekre zuhanva kárt tehetek volna az ott tartózkodó emberekben és a vagyontárgyakban.

A karácsonykor lezajlott incidens több fontos tényre is rávilágított. Elsőként arra, hogy a demilitarizált övezethez rendkívül közel fekvő dél-koreai főváros mennyire sebezhető. Az ezredforduló utáni években többször is napirenden volt már, hogy az adminisztratív fővárost Szöulból a délebbre felépített Szedzsong városba költöztessék, de végül csupán a kormányzati szervek egy részét költöztették át az új helyszínre. Az észak-koreai drónok felbukkanása így ahhoz is vezethet, hogy újabb kormányzati hivatalok kerülnek majd át Szedzsongba. A karácsonyi incidens másodszor arra a tényre világított rá, hogy a dél-koreai fegyveres erők nem rendelkeznek a három méternél kisebb szárnyfesztávolságú repülőeszközök elhárításához szükséges eszközökkel, így meg kell tenniük a szükséges lépéseket a kapacitások megteremtéséhez. Jun Szok Jol államfő egyben elrendelte, hogy a Koreai Köztársaság is állítson fel fejlett drónegységet, ami azt jelenti, hogy a nem túl távoli jövőben Dél-Korea ezeknek az eszközöknek az exportőreként is megjelenhet majd (H. LEE 2022). A karácsonyi légtérsértés harmadszor arra a tényre mutatott rá, hogy a KNDK minimális anyagi ráfordítással milyen súlyos zavarokat okozhat a Koreai Köztársaság területén. A drónok behatolása miatt az incshoni és a kimpói repülőtéren is ideiglenesen fel kellett függeszteni a forgalmat, ami akár súlyosabb kellemetlenségekhez is vezethetett volna. Jun Szok Jol dél-koreai államfő hivatali elődjével szemben kritikaként fogalmazta meg, hogy 2017 – a legutóbbi észak-koreai légtérsértéses eset – óta nem készült átfogó megoldás az északi robotrepülőgépek elhárítására. Az elnöki kritika margóján ugyanakkor

megemlítendő, hogy Mun Dzse In exelnök regnálása idején átfogó enyhülés zajlott le a Koreai-félszigeten, sőt 2018 szeptemberében – mint fentebb már említettük – fontos katonai megállapodás is kötött az összetűzések esélyének csökkentése érdekében. Mindez nyilván kevésbé tette sürgetővé a drónok elleni védelmi protokoll létrehozását.

A nagyhatalmak ütközőzónája

Mint a fentiekben áttekintettük, az északkelet-ázsiai térségben a múlt századbeli hidegháborús időszak első évtizedeire jellemző feszültség alakult ki tömbökké szerveződő szövetségekkel és komoly fegyverkezési versennyel. A térség válsággócának tekinthető Koreai-félszigeten ráadásul jelentős változások történtek: a Koreai Köztársaság a 2022 májusában hivatalba lépett Jun Szok Jol elnök kormányzatának irányítása alatt felsorakozott az Egyesült Államok és a NATO mellett, a KNDK pedig régi-új nagyhatalmi patrónusainak viszonylatában sikeresen kitört korábbi elszigeteltségéből, és nagyobb nemzetközi mozgástérre tett szert. A phenjani rezsim – maga mögött tudva Moszkva és Peking támogatását – a 2022-es év során így kifejezetten konfrontatív erődemonstrációkba kezdett.

A KNDK az 1980-as évek közepe óta már több száz rakétát indított a félsziget nyugati és keleti partvidékén, amelyek minden esetben a tengerbe csapódtak. Olyan fejleményre azonban 2022 novemberéig nem került sor, hogy egy rakétát úgy irányozzanak, hogy az keresztezze a két koreai állam közötti tengeri határvonalat. Az eset így a 2010 novemberében történetekhez hasonlítható, amikor a KNDK célzott tüzéségi lövéseket adott le a Dél-Koreához tartozó Jonpjong-szigetre, amelyek két katona és két civil halálát okozták. A phenjani rezsim 2022 során több mint 95 rakétát tesztelt, amelyek között voltak ballisztikus rakéták, cirkálórakéták, valamint katyusaszzerű lövegekből kilőtt eszközök is. Az erődemonstrációk azt az egyértelmű üzenetet hordozták, hogy az ország megfelelő hordozóeszközökkel rendelkezik egy háborús konfliktus esetére, amelyekkel súlyos károkat lennének képesek okozni.

2022 utolsó napjaiban a Koreai Munkapárt plenáris ülésén Kim Dzsong Un észak-koreai vezető közölte, hogy országának tovább kell növelnie nukleáris arzenálját. A fenyegető kijelentésre válaszul a Koreai Köztársaság védelmi minisztériuma bejelentette, hogy a phenjani rezsim bárminemű atomfegyver-használati kísérlete a Kim-rezsim végét fogja elhozni. A minisztérium továbbá hangsúlyozta, hogy az észak-koreai nukleáris és rakétafenyegetésre válaszul drámaian megerősítik „három tengelyre” épülő védelmi rendszerüket. Ez magában foglalja (1) az észak-koreai vezetés kiiktatását háborús

konfliktus esetén; (2) a Gyilkos Lánc nevű megelőző csapásokat végrehajtó platformot; valamint (3) a dél-koreai lég- és rakétavédelem működését. Mindeközben Pak Dzsong Hvan tábornok, a dél-koreai fegyveres erők vezérkari főnöke előre be nem jelentett látogatást tett a hadsereg azon szervezeti egységének parancsnokságán, amely az ellenséges hátszágban való különleges műveletekért felel háború esetén. A vezérkari főnök felszólította az érintett egység parancsnokságát, hogy olyan képességekkel legyen felszerelve, amelyekről az északiak a leginkább tartanak (SONG 2023a). Az észak-koreai vezetés által leginkább aggasztónak tartott fejlemények kétségkívül a dél-koreai–amerikai közös gyakorlatok, amelyek során az amerikai erők akár nukleáris eszközöket is felvonultathatnak.

Valószínűleg a fenti aggodalmat kívánta kihasználni Jun Szok Jol dél-koreai államfő, amikor egy interjúban arról számolt be, hogy országa tárgyalásokat folytat az Egyesült Államokkal közös hadgyakorlatok végrehajtásáról, amelyekbe nukleáris fegyvereket is bevonnának. Mint az elnök megfogalmazta, mindezekre azért van szükség, mert a dél-koreai közvéleményt már nem nyugtatja meg az amerikaiak által biztosított nukleáris védőernyő létezése. Ezt az elrettentő erőt ugyanis még abban az időszakban alakították ki, amikor Észak-Korea nem rendelkezett nukleáris eszközökkel, az Egyesült Államok által biztosított elrettentés pedig alapvetően a Szovjetuniónak és a Kínai Népköztársaságnak szólt. Jun Szok Jol hangsúlyozta, hogy a megváltozott körülmények miatt országa az amerikaiakkal közösen, együttműködve szeretne részt venni a nukleáris eszközökkel folytatott gyakorlatok megtervezésében és lebonyolításában (H. LEE 2023a). Joe Biden amerikai elnök azonban még aznap cáfolta dél-koreai kollégája szavait, egyértelműen leszögezve, hogy nincsenek tárgyalások a két ország között a fent említett témában (CHOI–HUNNICUTT 2023). Bármiképp is legyen, az északkelet-ázsiai térség fegyverkezési versenye egyértelmű tény, amelyben a nukleáris eszközök jelenlétének lehetősége rendkívül aggasztó. Az egymást gerjesztő folyamatok révén ugyanis a fejlemények könnyen kontrollálhatatlan fázisba is torkollhatnak.

Északkelet-Ázsia jelenlegi helyzetének megértéséhez fontos feleleveníteni, hogy a Koreai-félsziget történelme során mindig is a nagyhatalmak ütközőzónája volt. A feudális koreai királyság a 16. század végén az egységessé váló Japán célpontjává vált, ugyanis a félszigeten keresztül vezetett az út a kínai Ming-birodalom tervezett lerohanásához. A 19. század végén Korea hovatartozásáért robbant ki az első kínai–japán háború, majd nem sokkal később – már a 20. század legelején – az ország fölötti befolyásért zajlott le az orosz–japán háború is. A félsziget ezt követően japán gyarmati uralom alá került, majd a második világháború végén a szövetséges hatalmak vezérkari főnökei osztották szovjet és amerikai megszállási övezetre a területet, amelyekből kialakult a két rivális koreai állam. A 21. század legelső éveiben még úgy tűnt, hogy a megosztott Koreai-félsziget

képes lesz túllépni a bipoláris korszak örökségén, napjainkra azonban már egyértelmű, hogy mindez a nagyhatalmak majdani paktuma nélkül – csakúgy, mint az Európát kettéválasztó „vasfüggöny” felszámolásának esetében – nem fog tudni megvalósulni.

Felhasznált irodalom

- 54th Security Consultative Meeting Joint Communiqué (2022). *US Department of Defense*. Online: www.defense.gov/News/Releases/Release/Article/3209105/54th-security-consultative-meeting-joint-communique
- BYUN, D. (2022): N. Korea Fires Artillery Shells into Inter-Korean Buffer Zone'. *Yonhap News Agency*, 2022. október 19. Online: <https://en.yna.co.kr/view/AEN20221019000251325>
- BYUN, D. (2023): US Supports Yoon's Vision for S. Korea–Japan Relations: State Dept. *Yonhap News Agency*, 2023. március 2. Online: <https://en.yna.co.kr/view/AEN20230302000300325>
- CHAE, Y. (2022): N. Korea's Missile Flies Across NLL for 1st Time; S. Korea Sends Missiles Northward in Its Show of Force. *Yonhap News Agency*, 2022. november 2. Online: <https://en.yna.co.kr/view/AEN20220307009057325>
- CHOI, S. – HUNNICUTT, T. (2023): Biden Says US Not Discussing Nuclear Exercises with South Korea. *Reuters*, 2023. január 2. Online: www.reuters.com/world/asia-pacific/south-korea-us-eye-exercises-using-nuclear-assets-yoon-says-newspaper-2023-01-02
- HÁDA B. – MATURA T. szerk. (2020): *Az Amerikai Egyesült Államok ázsiai kapcsolatai*. Budapest: Dialóg Campus.
- Japan Times (2022a): Russia Conducts Military Drills on Islands Claimed by Japan. *Japan Times*, 2022. szeptember 3. Online: www.japantimes.co.jp/news/2022/09/03/national/russia-drills-disputed-islands
- Japan Times (2022b): China and Russia Conduct Joint Patrols in Pacific Ocean. *Japan Times*, 2022. szeptember 15. Online: www.japantimes.co.jp/news/2022/09/15/asia-pacific/russia-china-pacific-drills
- Ji, D. (2022a): N. Korea Continues Artillery Barrage, Labels Firing as „Tit-for-Tat”. *Korea Herald*, 2022. október 19. Online: www.koreaherald.com/view.php?ud=20221019000757
- Ji, D. (2022b): Xi Says China, N. Korea Should Further Cooperate Amid Complex Security Dynamics. *Korea Herald*, 2022. október 6. Online: www.koreaherald.com/view.php?ud=20221016000105
- KCNA Watch (2021): Pak Jong Chon Guides Test Firing Drill of Railway-borne Missile Regiment. *KCNA Watch*, 2021. szeptember 16. Online: <https://kcnawatch.org/newstream/1631758213-865188913/pak-jong-chon-guides-test-firing-drill-of-railway-borne-missile-regiment>
- KCNA Watch (2022): Respected Comrade Kim Jong Un Sends Greetings to General Secretary Xi Jinping. *KCNA Watch*, 2022. október 1. Online: <https://kcnawatch.org/newstream/1664605220-122861610/respected-comrade-kim-jong-un-sends-greetings-to-general-secretary-xi-jinping>

- KIM, S. (2020): No. of Chinese Tourists to S. Korea Dips 30 Pct Over THAAD Row. *Yonhap News Agency*, 2020. július 2. Online: <https://en.yna.co.kr/view/AEN20200702003700320>
- Kyodo (2022a): Russia Starts Military Drill on Disputed Islands Off Japan. *Kyodo News*, 2022. március 26. Online: <https://english.kyodonews.net/news/2022/03/co868f95954a-russia-starts-military-drill-on-disputed-islands-off-japan.html>
- Kyodo (2022b): China, Russia Apparently Agree to Boost Surveillance around Japan. *Kyodo News*, 2022. július 7. Online: <https://english.kyodonews.net/news/2022/07/f850ea64ee07-china-russia-apparently-agree-to-boost-surveillance-around-japan.html?phrase=abe&words=>
- Kyodo (2022c): Ukraine War May Boost China–Russia Military Ties: Japan Gov’t Report. *Kyodo News*, 2022. július 22. Online: <https://english.kyodonews.net/news/2022/07/5affc0968f91-ukraine-war-may-boost-china-russia-military-ties-japan-govt-report.html>
- LEE, C. (2022): South Korea’s THAAD Missile Shield Reconsidered After North Korean Threats. *Voice of America*, 2022. augusztus 5. Online: www.voanews.com/a/south-korea-s-thaad-missile-shield-reconsidered-after-north-korean-threats/6687971.html
- LEE, H. (2022): Yoon Says N.K. Drone Infiltration „Unacceptable”. *Yonhap News Agency*, 2022. december 29. Online: <https://en.yna.co.kr/view/AEN20221229002751315>
- LEE, H. (2023a): Yoon Says S. Korea, US in Talks Over Joint Nuclear Exercises. *Yonhap News Agency*, 2023. január 2. Online: <https://en.yna.co.kr/view/AEN20230102002500315>
- LEE, H. (2023b): Yoon’s Comment on Nuclear Armament Indication of Will to Defend Nation: Official. *Yonhap News Agency*, 2023. január 12. Online: <https://en.yna.co.kr/view/AEN20230112007900315>
- LEE, H. (2023c): Yoon Meets with NATO Chief, Promises to Help Ukrainian People. *Yonhap News Agency*, 2023. január 30. Online: <https://en.yna.co.kr/view/AEN20230130007600315>
- LEE, H. (2023d): Yoon Says Forced Labor Decision Aimed at Moving toward Future-Oriented Relationship with Japan. *Yonhap News Agency*, 2023. március 6. Online: <https://en.yna.co.kr/view/AEN20230306008351315>
- LEE, M. (2022a): Poland Snaps Up Korean Armaments after Ukraine Invasion. *Korea JoongAng Daily*, 2022. július 27. Online: <https://koreajoongangdaily.joins.com/2022/07/27/national/defense/Korea-Poland-K2/20220727175050938.html>
- LEE, M. (2022b): Joining Japanese Fleet Review Causes Controversy’. *Korea JoongAng Daily*, 2022. október 31. Online: <https://koreajoongangdaily.joins.com/2022/10/31/national/diplomacy/Korea-fleet-review-Navy/20221031180907979.html>
- LEE, M. (2022c): Vigilant Storm Ends with More North Korean Missile Launches. *Korea JoongAng Daily*, 2022. november 6. Online: <https://koreajoongangdaily.joins.com/2022/11/06/national/defense/Korea-North-Korea-missile/20221106164513734.html>

- LONDON, B. – SEO, Y. – ATAMAN, J. (2022): Poland to Buy Hundreds of South Korean Tanks, Howitzers after Sending Arms to Ukraine. *CNN*, 2022. július 27. Online: <https://edition.cnn.com/2022/07/27/asia/south-korea-poland-tanks-howitzer-ukraine-intl-hnk-ml/index.html>
- MARTON P. (2024): Az Egyesült Államok kilátásai: geopolitikai versengés, nem-hagyományos kihívások és elbizonytalanodó identitás. In VÖRÖS Z. – TARRÓSY I. (szerk.): *Átalakuló világrend. Az unipoláris pillanat vége?* Budapest: Ludovika, 331–348.
- PORTYAKOVA, N. [ПОРТЯКОВА, Н.] (2022): Северокорейцы не выставляют нам счета после каждого голосования в ООН [Az észak-koreaiak nem számláznak nekünk...]. *Izvesztyija* [Известия], 2022. július 18. Online: <https://iz.ru/1365120/nataliia-portiakova/severokoreitsy-ne-vystavliaiut-nam-scheta-posle-kazhdogo-golosovaniia-v-oon>
- RÁCZ A. (2024): Oroszország: az egykori kihívó magányossága. In VÖRÖS Z. – TARRÓSY I. (szerk.): *Átalakuló világrend. Az unipoláris pillanat vége?* Budapest: Ludovika, 153–179.
- Rodong (2022): WPK Central Committee Congratulates... *Rodong Shinmun*, 2022. október 16. Online: www.rodong.rep.kp/en/index.php?MTJAMjAyMioxMCoXNi1OMDA1QDE1QD-FAQDBAMQ==
- SONG, S. (2022a): Multiple Russian, Chinese Warplanes Enter KADIZ Without Notice. *Yonhap News Agency*, 2022. május 24. Online: <https://en.yna.co.kr/view/AEN20220524009200325>
- SONG, S. (2022b): 2 Chinese, 6 Russian Warplanes Enter S. Korea's Air Defense Zone Without Notice. *Yonhap News Agency*, 2022. november 30. Online: <https://en.yna.co.kr/view/AEN20221130005300325>
- SONG, S. (2023a): Defense Ministry Warns Any North Korean Nuclear Use Attempt Would Result in Kim Regime's End. *Yonhap News Agency*, 2023. január 1. Online: <https://en.yna.co.kr/view/AEN20230101003400325>
- SONG, S. (2023b): S. Korea's Homegrown KF-21 Fighter Achieves Supersonic Speeds: Arms Agency. *Yonhap News Agency*, 2023. január 17. Online: <https://en.yna.co.kr/view/AEN20230117006551325>
- Straits Times (2022): North Korea Denounces Pelosi for Deterrence Talks during South Korea Visit. *The Straits Times*, 2022. augusztus 6. Online: www.straitstimes.com/asia/east-asia/north-korea-denounces-pelosi-for-deterrence-talks-during-south-korea-visit
- VÖRÖS Z. – HORVÁTH L. (2024): Dominancia és függés? – Kína az átalakuló nemzetközi térben. In VÖRÖS Z. – TARRÓSY I. (szerk.): *Átalakuló világrend. Az unipoláris pillanat vége?* Budapest: Ludovika, 37–60.
- YI, W. (2022): N. Korean Leader Extends Full Support to Putin Amid War in Ukraine. *Yonhap News Agency*, 2022. június 12. Online: <https://en.yna.co.kr/view/AEN20220612000800325>
- Yonhap (2021): *Korea Annual 2021*. Seoul: Yonhap News Agency.